
MÜASİR AZƏRBAYCAN SƏNƏTŞÜNƏSLİĞİNDƏ XALQ CÜMHURİYYƏTİ DÖVRÜ İNCƏSƏNƏTİ

Bu il Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yüz yaşı tamam olmuşdur. Bu əlamətdar hadisə respublikamızda böyük təntənə ilə qeyd edilir. Xalq Cümhuriyyətinin varisi olan müstəqil Azərbaycan Respublikası öz böyük sələfinin xatirəsini əziz tutur. Bir zamanlar Cümhuriyyət qurucularının yalnız arzu edə biləcəyini müstəqil Azərbaycan dövləti artıq çoxdandır ki, günümüzün real-lıqlarına çevirmişdir və gündən-günə daha böyük nailiyyətlilərə imza atır.

Cəmi 2 ildən də az ömür sürən Xalq Cümhuriyyəti dövrün iqtisadi, siyasi çətinliklərinə baxmayaraq çox işlər görmüş, öz istiqlalının, ərazi bütövlüyünün qorunması uğrunda ağır döyüşlər apardığı bir vaxtda maarif və mədəniyyətin möhkəmlənməsinə fikir vermiş, mədəniyyət müəssisələri, qıraətxanalar açır, elm və təhsili inkişaf etdirməyə cəhd göstərmişdir. Nisbətən qısa müddət ərzində istedadlı gənclərdən ibarət tələbə dəstəsi dövlət hesabına xarici ölkələrə təhsil almağa göndərildi, həm də onlar müxtəlif ixtisaslara, lazımlı peşələrə yiyələnməli idilər. 1919-cu il hərbi, iqtisadi sahədə çətinliklərə baxmayaraq ictimai və mədəni həyatda əldə edilən mühüm nailiyyətlərlə yadda qalmışdır. Həmin il ilk dövlət teatrı, ilk universitet, ilk muzey (İstiqlal muzeyi) yaradıldı. Bütün bunlar onu göstərir ki, çətinliklərə, məhrumiyyətlərə baxmayaraq Xalq Cümhuriyyəti maarif və mədəniyyətin inkişafı üçün çox çalışmış, əlindən gələni əsirgəməmişdir.

Xalq Cümhuriyyəti dövründə mədəniyyətin digər sahələri ilə yanaşı, təsviri sənətin inkişafına da fikir verilirdi. Hələ Cümhuriyyət qurulmazdan xeyli öncə Azərbaycanda milli-demokratik məzmunlu realist incəsənətin əsası qoyulmuşdu. Artıq XIX əsrin sonlarından etibarən Ə.Hüseynzadə kimi hərtərəfli inkişaf etmiş bir şəxsiyyət, turançılığın ölməz milli ideoloqu, realist mənzərə və portret janrlarının əsasını qoydu. Onunla təxminən eyni vaxtda cənublu soydaşımız, İtaliyada öz rəssamlıq sənətini təkmilləşdirmiş Seyid Əli Behzad müxtəlif mövzularda rəsmlər işləyir, karikaturalar çəkirdi. Bu həmin o

Behzad idi ki, bolşeviklərin təhdidlərindən can qurtarmaq üçün Təbrizə köçən və “Molla Nəsrəddin” jurnalını orada nəşrinə çətinliklə icazə alan Mirzə Cəlilin dəvəti ilə jurnalla əməkdaşlıq etməyə başlamışdı. Jurnalın Təbrizdə nəşr olunduğu dövrdə karikaturaların xeyli qismi məhz Seyid Əli Behzad tərəfindən çəkilmişdi. XX əsrin əvvəllərində milli-demokratik mətbuatın inkişafı realist təsviri sənətin çiçəklənməsinə şərait yaratdı. Əzim Əzimzadə, Bəhruz Kəngərli, Xəlil Musayev, Abbas Hüseyni, Nəcəf Rasim, Qeysər Kaşyeva və başqalarının əsasən sulu boya ilə işlədiyi rəsmlər realist təsviri sənətin inkişafına təkan verdi. Həmin dövrdə daha çox mənzərə, məişət, qismən portret janrları inkişaf etmişdi.

Xalq Cümhuriyyətinin qurulması ilə Azərbaycan təsviri sənətinin inkişafında yeni mərhələ başlandı. Bu vaxta qədər rəssamların fəaliyyəti bir növ kortəbii, kommersiya xarakteri daşıyırdı. Milli hökumət qurulduqdan sonra təsviri sənətdə milli məzmun daha da inkişaf etdi. O, ilk dəfə olaraq məişət səviyyəsindən çıxıb milli dövlətçilik, milli-ideoloji məzmun xüsusiyyətləri kəsb etməyə başladı. Əzim Əzimzadənin Azərbaycan hökumət üzvlərinin iclası mövzusunda yaratdığı rəsmlər, Zeynal Əlizadənin işlədiyi ilk poçt markaları, milli hökumətə həsr etdiyi medalyon sənəti nümunələri incəsənətin ideya-bədii əsaslarının inkişafından xəbər verirdi. Təsədüfi deyildi ki, Xalq Cümhuriyyətinin dövlət hesabına xaricə təhsil almağa göndərdiyi istedadlı gənclər arasında Z.Əlizadə də vardı. Təəssüf ki, əksər cümhuriyyət tələbələri kimi, onun da həyatı uğursuz alındı, bütün ömrünü Vətəndən uzaqlarda yaşamağa məcbur oldu, qürbətdə də vəfat etdi.

1919-cu ildə İstiqlal muzeyi yaradılarkən onun tərkibində müxtəlif şöbələr fəaliyyət göstərirdi. Bunlardan rəssamlıq, tikmələr, əntiq əşyalar və s. qeyd etmək olar. Azərbaycan rəssamları, o dövrdə Bakıda yaşayan rus rəssamları əsərlərini muzeyə hədiyyə edir, ziyalılar, Bakı dövlətlikləri onlara məxsus rəsm əsərlərini, qiymətli sənət əşyalarını əvəzsiz olaraq (muzeyin eksponatları pul-la almağa imkanı yox idi) muzeyə verirdilər. Qısa bir dövr ərzində muzeyin eksponat fondu xeyli zənginləşdi. Bu işdə ilk azərbaycanlı sənətşünas alim olan Məmməd Ağaoğlunun da mühüm xidmətləri olmuşdu. M.Ağaoğlu hələ 1916-cı ildə Moskvada ali təhsilini başa vuraraq Bakıya gəlmişdi. O, gənc olmasına baxmayaraq “İstiqlal” muzeyinin elmi təsnifat və ekspozisiya baxımından düzgün qurulmasında yaxından iştirak etmişdi. M.Ağaoğlu muzey materialları ilə tanış olur, onları sistemləşdirir, bədii fond yaradır, Arxeologiya və Etnoqrafiya Cəmiyyətinin təşkilində yaxından iştirak edir, bölgələrə səfərlər edərək materiallar toplayırdı.

1920-ci ilin aprel işğalı nəticəsində Xalq Cümhuriyyəti süqut etdi. İstiqlal muzeyi dağıldı, təkcə ictimai-siyasi həyatda deyil, mədəniyyətdə də artıq xeyli boy atıb cücərmiş milli ideologiya məhv edildi. Ə.Əzimzadə, N.Rasim, Q.Kaşiyeva kimi rəssamlar yaratdıqları bəzi əsərlərdən imtina edərək yeni quruluşu vəsf edən, köhnə dünyanı qamçıllayan rəsmlər, plakatlar çəkməyə başladılar. Xəlil Musayev “inqilab” xəbərini eşitdikdə sənətini inkişaf etdirmək məqsədilə üz tutduğu Avropadan geri dönmədi. Cümhuriyyət tələbələrindən olan Zeynal Əlizadə təhsil almağa göndərildiyi ölkədə - İtaliyada qaldı. Bəzi mütəxəssislər, o cümlədən müəyyən səviyyədə bədii təhsil almış rəssamlar, misal üçün, Qeysər Kaşiyeva sənətdən uzaqlaşdı. Məmməd Ağaoğlu quruculuğunda yaxından iştirak etdiyi “İstiqlal” muzeyinin bağlanmasıdan sonra Türkiyəyə, daha sonra ABŞ-ya köçdü. İlk azərbaycanlı sənətsünas-alim ömrünün ən məhsuldar illərini xaricdə keçirdi, orada da dünyasını dəyişdi. Əli bəy Hüseynzadə artıq o zaman Türkiyədə yaşayırdı. Doğrudur, 1926-cı ildə Birinci Türkoloji Qurultayda iştirak etmək üçün o, Bakıya gəlmişdi. Lakin nə qədər vətən həsrətli olsa da, burada qala bilməyərək Türkiyəyə qayıtdı və 1940-cı ildə İstanbulda vəfat etdi. Azərbaycanın ilk heykəltəraşlarından olan İbrahim Quliyev vaxtilə müsavətçi olduğu üçün 1939-cu ildə güllələndi. Ə.Əzimzadə Mir Cəfər Bağirovla yaxşı münasibətlərdə olduğundan (birinci katib rəssama az qala səcdə edirdi) repressiyadan yan keçə bildi. Lakin onun Cümhuriyyətə həsr etdiyi rəsmlərini yerli-dibli itirdilər. Seyid Əli Behzad Təbrizdə olduğuna görə repressiyalara məruz qalmadı. Beləliklə, qısa müddətdə sənətdə milli ideologiya formalaşdırmış Azərbaycan rəssamlarının əməyi büsbütün dağılıb getdi.

Müasir Azərbaycan sənətsünaslıq elmi öz başlanğıcını XX əsrin 20-30-cu illərindən götürür. Həmin dövrdə respublikada Azərbaycanı Tədqiq və Təəbbü Cəmiyyəti (ATTC), sonralar isə SSRİ Elmlər Akademiyasının Zaqafqaziya Filialının Azərbaycan Şöbəsi fəaliyyət göstərirdi. Bu qurumlar Azərbaycanda elmi təşkilatlanmanın erkən mərhələsi olub müstəqil Elmlər Akademiyasının təşəkkülü üçün hazırlıq mərhələsi rolunu oynayır.

İlk dövrlərdə Azərbaycan sənətsünaslığı əsasən maddi-mədəniyyətin öyrənilməsi istiqamətində inkişaf edirdi. Həmin dövrün tanınmış alimlərindən olan İ.Meşşaninov, V.Sisoyev, V.Zummer, Q.Qaraqaşlı və başqaları əsasən maddi mədəniyyəti, o cümlədən tarixi memarlıq abidələrini tədqiq edirdilər. 20-ci illərdə İ.Sisoyevin Suraxanı Atəşgahı, Meşşaninovun Mil düzü maddi mədəniyyət abidələri haqqında ATTC-nın bülletenlərində vaxtaşırı nəşr

etdirdikləri elmi hesabatlar həm də sənətsünaslıq xarakterli idi [5, 24]. Məsələn, Sısoyev öz tədqiqatlarında XIX əsrin ikinci yarısında Atəşgah təmir edilərkən onun daxili divarlarının rəngləndiyini yazır. Alim qeyd edirdi ki, bizim dövrümüzdə (yəni XX əsrin 20-ci illərində) köhnəlib tökülən rəngin qopuqları altından maraqlı təsvirlər, ornament nümunələri, hind dilində yazılar və s. üzə çıxır. Alim böyük zəhmətlə rəng təbəqəsi altında gizlənmiş bədii kompozisiyaları öyrənməklə məşğul olmuşdu. Bu, onun milli sənətsünaslığımız qarşısında böyük xidmətlərindəndir.

1932-ci ildə Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı yaradıldı. Bundan 13 il sonra, 1945-ci ildə müstəqil Azərbaycan Elmlər Akademiyası təşkil edildi. Akademiyanın yaradılması ilə Azərbaycan sənətsünaslığı milli incəsənət tarixini sistemli şəkildə öyrənməyə başladı. Eyni zamanda Rəssamlar İttifaqının bədii tənqid bölməsi rəssamların yaradıcılığını işıqlandırır, mətbuatda bədii sərgilər haqqında resenziyalar nəşr etdirirdi. Beləliklə də Elmlər Akademiyasında əsasən incəsənətin tarixi və nəzəriyyəsi, Rəssamlar İttifaqının tənqid bölməsində isə müasir bədii tənqid məsələləri işıqlandırılırdı.

Bununla belə 30-cu illərin sonuna qədər sənətsünaslıqda XVIII-XIX əsrlər incəsənətinin öyrənilməsi üstün idi. Doğrudur, 20-30-cu illərdə İ.Rijenko, N.Maslennikov, S.Salamzadə, V.Çepelev və başqaları dövrü mətbuatda gənc rəssamların uğurları, rəssamlıq sərgiləri haqqında yazılar dərc etdirirdilər. Lakin bunlar elmi yox, publisistik xarakterli yazılar idi və daha çox bədii tənqidi inkişaf etdirirdi.

Beləliklə, söyləmək mümkündür ki, Azərbaycan sənətsünaslığında XX əsr incəsənətinin elmi əsaslarla tədqiqi xeyli gec – təxminən 40-cı illərin sonunda meydana çıxmışdır. Zənnimizcə, bunun bir neçə əsas səbəbi vardır:

- Sənətsünaslıq elminin nisbətən gec formalaşması;
- İlk dövrlərdə əsasən maddi mədəniyyət və tarixi-memarlıq abidələrinin, həmçinin XIX əsr incəsənətinin öyrənilməsinə üstünlük verilməsi;
- Milli kadrların az olması;
- Yeni, realist incəsənətin özünün nisbətən az inkişaf etməsi.

Belə bir şəraitdə, əlbəttə ki, XX əsr Azərbaycan incəsənətinin öyrənilməsinə birdən-birə başlamaq çətin olardı. Bu sahədə ilk ciddi tədqiqatlara 30-cu illərin sonunda – ölkədə Nizaminin 800 illik yubileyinə hazırlıq dövründə başlanıldı. Həmin dövrdə N.Miklaşevskaya, M.Rəfili, S.Salamzadə və başqaları klassik incəsənətlə yanaşı, müasir incəsənətin ayrı-ayrı problemlərinə həsr edilmiş yazılarla çıxış etməyə başladılar. Lakin 1941-ci ildə başlanmış müharibə

bu prosesi yarımçıq qoydu. İkinci dəfə XX əsr incəsənətinin öyrənilməsinə 40-cı illərin ortalarında başlandı. Elmlər Akademiyasının yaradılması ilə bu tədqiqatlar daimi, sistemli xarakter aldı və qəti olaraq burada mərkəzləşdi.

Lakin nə 40-cı illərdə, nə də bundan sonrakı dövrdə Azərbaycan sənətşünasları Cümhuriyyət dövrü rəssamlarının yaradıcılığına dair heç bir tədqiqat işi aparmadılar. 40-70-ci illərdə bir neçə dəfə Azərbaycan incəsənəti monoqrafiyası dərc olundu. Bir qayda olaraq XX əsrin əvvəllərində fəaliyyət göstərmiş Ə.Əzimzadə və B.Kəngərliyə başqa bu monoqrafiyalarda demək olar ki, heç bir rəssamın adı çəkilmirdi. Növbəti fəsil 20-30-cu illər incəsənəti ilə başlanırdı. Beləliklə, məlum səbəblər üzündən incəsənət tarixi kitablarında nəinki Cümhuriyyət dövrü rəssamlarının yaradıcılığı haqqında az da olsa məlumat verilmirdi, həmin dövr ümumiyyətlə kitablara daxil edilmirdi. Eyni zamanda Ə.Əzimzadənin, B.Kəngərlinin o dövrdə yaradılmış vətənpərvərlik ruhlu əsərləri də kitablara salınmırdı. Bəziləri isə dəyişdirilərək başqa adla verilir. Məsələn, B.Kəngərlinin “Qaçqınlar” seriyasından olan portretlərinin adından qaçqın sözü götürülərək rəsmlər obrazların qaçqın düşdüyü kəndin adı ilə, yaxud elə öz adı ilə adlandırılırdılar. Bu, təkcə Bakıda yox, Moskvada da belə idi. 70-80-ci illərdə Moskvada çıxmış “SSRİ xalqları incəsənət tarixi” çoxcildliyində Azərbaycan incəsənəti Qobustandan tutmuş XX əsrin 60-70-ci illərinədək öz əksini tapdığı halda, Cümhuriyyət dövrü təsviri sənəti haqqında heç bir material nəşrə daxil edilməmişdi.

Ədalət naminə demək lazımdır ki, N.Həbibovun 1982-ci ildə Bakıda çap olunmuş “Azərbaycan sovet rəngkarlığı” kitabında bu neqativ ənənə az da olsa pozuldu. Artıq buna qədər N.Miklaşevskaya, A.Qazıyev, M.Nəcəfov və başqalarının tədqiqatlarında Cümhuriyyət dövrü təsviri sənəti barədə örtülü də olsa qeydlər yer alırdı. Məsələn, “M.Nəcəfov “Azərbaycan” jurnalının 1967-ci il 8-ci nömrəsində dərc etdirdiyi “ “Molla Nəsrəddin” jurnalının rəssamları” adlı məqaləsində Seyid Əli Behzadın adını çəkməklə bərabər, həm də onun jurnalın Təbriz dövrünün yeganə rəssamı olmadığını qeyd edir” [6, 24]. N.Həbibovun sözü gedən kitabında həmin dövrdə mədəniyyətin canlanması, Bakıda “İstiqlal” muzeyinin yaradılması və burada rəsmlərin toplanması haqqında öləri də olsa, məlumatlara rast gəlik [7, 24]. Bu məlumatlar 10 il sonra – 1992-ci ildə R.Əfəndiyev, K.Kərimov, N.Rzayev və N.Həbibovun Azərbaycan incəsənəti monoqrafiyasında daha geniş həcmdə işıqlandırıldı. İlk dəfə olaraq M.Ağaoğlunun elmi-tədqiqatçılıq fəaliyyətindən söz açıldı. Eyni zamanda sənətşünaslıq tariximizdə ilk dəfə olaraq sovet ideologiyasını əks

etdirən yazılar və şəkillər, Leninin Azərbaycan rəssamları tərəfindən çəkilmiş portretləri kitab nəşrə hazırlanarkən oradan çıxarıldı. Hələ buna qədər Əməkdar incəsənət xadimi, sənətsünas Z.Əliyev Əli bəy Hüseynzadənin rəssamlıq fəaliyyəti barədə mətbuatda yazılarla çıxış etməyə başlamışdı. Onun başqa bir xidməti isə 60-cı illərin əvvəllərində bərpaçı rəssam F.Hacıyevin bərpa etdiyi, sonralar isə unudulmuş və İncəsənət muzeyinin fondunda atılıb qalmış İ.Brodskinin “Hacı Zeynalabdin Tağıyevin portreti” əsəri barədə məqalə yazaraq dərc etdirməsi oldu.

Maraqlıdır ki, sovetlər dönəmində nəşr edilmiş incəsənət tarixi kitablarına adları daxil edilməyən Cümhuriyyət dövrü rəssamlarımızın bəziləri haqqında ötən əsrin 70-80-ci illərində işıq üzü görmüş X cildlik Azərbaycan Sovet Ensiklopediyasında (ASE) məlumatlara rast gəlirik. Doğrudur, burada Seyid Əli Behzad haqqında material yoxdur, lakin Əli bəy Hüseynzadə, Nəcəf Rəsim, Abbas Hüseyni, Gövhər Kaşiyeva, Xəlil Musayev və başqalarının həyat və yaradıcılığına ayrı-ayrı məqalələr həsr edilmişdir. Əlbəttə, bu məqalələrdə həmin yaradıcı şəxslərin əsasən mənzərə, məişət, portret janrlarında yaradılmış işlərindən danışılır. Onların ictimai-siyasi, milli vətənpərvərlik məzmunu əsərləri barədə isə məlumat verilmir. Məsələn, Ə.Hüseynzadənin “Şeyxülislamın portreti”, yaxud “Bibiheybət məscidi” kimi mənzərə əsəri haqqında orada məlumat var, lakin onun “Plevna qəhrəmanı Osman Paşa”, yaxud “Fəssaliyadakı türk əsgərləri” əsərləri barədə bir söz deyilmir. Lakin istənilən halda ASE müxtəlif dövrlərdə nəşr edilmiş Azərbaycan incəsənəti monoqrafiyalarından daha qabağa gedərək Cümhuriyyət dövrü rəssamlarımızın bir qisminin fəaliyyətini hələ o dövrə işıqlandırmışdı.

Başqa bir cəhət də maraq doğurur. Ədəbiyyatşünaslıqda Ə.Hüseynzadənin əbədi-publisistik irsi nisbətən ətraflı öyrənilməyi halda, incəsənət tarixində uzun müddət onun bədii yaradıcılığı diqqətdən kənarda qalmışdır. Doğrudur, ötən əsrin 50-ci illərinin sonunadək bu böyük şəxsiyyətin adını çəkmək ümumiyyətlə yasaq idi. Lakin sonrakı dövrlərdə onun əbədi-publisistik fəaliyyəti nisbətən ətraflı öyrənilməyə başladı. Bununla belə Ə.Hüseynzadənin rəssamlıq fəaliyyəti hələ də diqqətdən kənarda qalmışdı. Yalnız anadan olmasının 150 illiyi münasibəti ilə böyük milli ideoloqun və mütəfəkkirin bədii yaradıcılığı geniş müstəvidə işıqlandırılmağa başlandı. Qeyd edək ki, bu məsələdə AMEA Memarlıq və İncəsənət İnstitutunun böyük rolu oldu. İnstitutun Əli bəy Hüseynzadəyə həsr etdiyi Beynəlxalq elmi konfransda onun çoxcəhətli yaradıcılığı, o cümlədən rəssamlıq fəaliyyəti ətraflı tədqiqat

obyektinə çevirildi. Eləcə də sənətşünaslarımız, xüsusilə gənclər Cümhuriyyət dövrü milli ideologiyasını bədii sənətdə canlandıran rəssamların fəaliyyətini araşdırmaqla başladılar. Fərəhlidir ki, bu sahədə artıq ilk tədqiqatlar işıq üzü görüb. Ümid etmək olar ki, növbəti Azərbaycan incəsənəti monoqrafiyası çapa hazırlanarkən orada mütləq “Xalq Cümhuriyyəti dövründə incəsənət” adlı fəsil olacaq və bu tədqiqatlar ümumiləşdirilərək kitabda öz əksini tapacaqdır.

Bu gün Azərbaycan sənətşünaslığı 100 il öncə fəaliyyət göstərərək bədii təfəkkürdə milli ideologiyayı formalaşdıran rəssam və heykəltəraşlarımızın, sənətşünaslarımızın şərəfli fəaliyyətini daha geniş aspektdə araşdırmaqla məşğulduq. “İncəsənət və mədəniyyət xalqın genotipini təkrar istehsal edən və bizim gələcəyimizi müəyyənləşdirən ən qüdrətli informasiya ehtiyatıdır” [5, 20]. Bu fikirdən hasil olan nəticə tamamilə aydındır və tam şəkildə nəzərdən keçirilən mövzuya şamil edilə bilər. Əgər biz bu günkü müstəqil Azərbaycan Respublikasının şərəfli sələfi olmuş Xalq Cümhuriyyətinin tarixini hərtərəfli öyrənmək istəyırıksə, mütləq həmin dövr rəssam və sənətşünaslarının yaradıcılığını tədqiq etməliyik. Bu, müasir Azərbaycan sənətşünaslığının qarşısında duran prioritet məsələlərdəndir. Həmin tədqiqatlar gələcəkdə Cümhuriyyət rəssamları kitabının işıq üzü görməsi üçün əsas mənbə rolunu oynaya bilər və əminik ki, belə də olacaqdır.

Açar sözlər: Xalq Cümhuriyyəti, təsviri sənət, Azərbaycan sənətşünaslığı, Əli bəy Hüseynzadə, Məmməd Ağaoğlu.

ƏDƏBİYYAT

1. Heydər Əliyev və Azərbaycan incəsənəti. – Bakı, 2000.
2. Əfəndi R. Azərbaycan incəsənəti. – Bakı, 2001.
3. Əfəndi R. Azərbaycan incəsənəti. – Bakı, 2007.
4. Əfəndiyev R., Kərimov K., Rzayev N., Həbibov N. Azərbaycan incəsənəti. – Bakı, 1992.
5. Salamzadə Ə.Ə. Azərbaycan sənətşünaslığı müstəqillik illərində. – Bakı, 2013.
6. Zeynalov X.A. Seyid Əli Behzad və başqaları // “Mədəni-Maarif” jurnalı, 2000-ci il, № 6, s. 22-24.
7. Габибов Н. Живопись Советского Азербайджана. – Баку, 1982.

Khazar Zeynalov (Azerbaijan)**The art in the period of the Democratic Republic in contemporary art history of Azerbaijan**

The paper is devoted to the problem of research of the creativity of artists in the period of the Azerbaijan Democratic Republic (1918-20) in contemporary art criticism. The author notes that, through the efforts of artists who worked at that time, the artistic image of national thinking, which was destroyed after the Bolshevik capture of the country was established in art. These works were consigned to oblivion, many artists emigrated abroad, some were repressed. The paper highlights that the study of the creative heritage of these artists and the creation of a general panorama of the art of the period of the Democratic Republic is one of the priority directions of contemporary art history in Azerbaijan.

Key words: Azerbaijan Democratic Republic, fine art, art of Azerbaijan, Ali bay Huseynzadeh, Mammad Aghaoghlu.

Хазар Зейналов (Азербайджан)**Искусство периода Демократической Республики в современном искусствоведении Азербайджана**

Статья посвящена проблеме исследования творчества художников периода Азербайджанской Демократической Республики (1918-20) в современном искусствоведении. Автор отмечает, что стараниями художников, работавших в то время, в искусстве утвердился художественный образ национального мышления, разрушенный после захвата страны большевиками. Эти работы были преданы забвению, многие художники эмигрировали за границу, некоторые были репрессированы. В статье говорится, что изучение творческого наследия этих художников и создание общей панорамы искусства периода Демократической Республики является одним из приоритетных направлений современного искусствоведения Азербайджана.

Ключевые слова: Азербайджанская Демократическая Республика, изобразительное искусство, искусствоведение Азербайджана, Али бек Гусейнзаде, Мамед Агаоглу.